

Pilotrapport Haninge entré 2021-2023

december 2024

Platsaktivering i teori & praktik

Under åren 2022 och 2023 genomförde Centrum för AMP en pilot i platsutveckling i Handen, Haninge kommun. Verksamheten möjliggjordes genom avtal med Haninge kommun och fastighetsägarna Revelop, Riksbyggen, Niam och SBB samt ett sponsringsbidrag från ICA Maxi Haninge.

AMP-modellen tar sin utgångspunkt i internationell teori och praktik och sätter den i en svensk kontext. Genom att arbeta dagligen på en plats under två år har vi haft möjlighet att studera hur platsen, genom våra insatser, genomgått en förflyttning från att vara en kall och hård plats som folk skyndar förbi till att vara en levande plats där människor gärna stannar till. Arbetet har följts upp av forskningsinstitutet RISE (Research Institute of Sweden) baserat på undersökningar som genomförts vid flera tillfällen på platsen.

Den här rapporten är sammanställning och en utvärdering av piloten i Haninge. Det vi utvärderar är dels hur AMP-modellen har fungerat i praktiken vid Haninge entré, dels vilka effekter Haninge entrés verksamhet har haft på platsen. Med rapporten vill vi dela med oss av våra lärdomar, ge en återrapportering till våra finansörer och partners, men också ge en introduktion till den som vill veta mer om hur Centrum för AMP arbetat med platsutveckling vid Haninge entré.

Denna rapport skrevs i huvudsak i januari 2024 och har kompletterats under hösten med RISE sista analys. Kommunens ambition är att göra något nytt på platsen. Det har bildats en fastighetsägarförening, ett konstverk har etablerats på platsen och städrutinerna har förbättrats. Kommunen kommer även fortsätta att ha konstutställningar i passagen och Riksbyggen börjar bygga vid årsskiftet 2024/2025.

Innehåll

Summering av pilotprojektet i Haninge

AMP-modellen Haninge entrés. 5

AMP-modellen har förskjutit platsen i önskad riktning

En bred förankring är viktig

Platsaktivering

Evidens

Tidsaspekten på platsutveckling

Avtryck som består

AMP modellens resultat s. 6-7

Accelererat attraktiviteten

Ökat antal besökare

Ett community växer fram

Platsutveckling tar tid

Vad är ett bra resultat?

Folkets röst

Lärdomars. 8

Platsen

Samarbeten

Personal

AMP-modellen

En AMP blir till i Haninge

Hur startar ett samarbete för platsutveckling? s.10

Beskrivning av platsen s.11

Om Centrum för AMP s.12

Om AMP-modellen s.13

I AMP-modellen ingår

Mål

Metod

AMP-modellens verktygslåda

AMP-modellen i Haninge

Hur fungerar AMP-modellen i Haninge? S. 16

Affär, Medborgare och Plats

Avtalet

Budget s. 17

Närvaron s. 18

Så ser organisationen ut

Hubben

Närvaro & värdskap

Platsaktivering dagligdags året om

Kunskapsrådet s. 19

Dialog med invånarna s. 20

Platsens utveckling s.20

Sammanfattning av utvärderingen av AMP-modellen s.21

Mätningar & enkäter

Evidensbaserade effekter s. 23

Upplevelser & beteenden vid Haninge entré s. 24-32

Attraktivitet

Meningsfulla aktiviteter

Mångfald

Trygghet

Trygghet senkat boende s.29

Upplevelseenkät Haninge entré s. 30

Haninge entré i siffror 2022-2023 s.31

Sammanfattning mätningar & enkäter s. 32

Så tyckte finansiärerna, näringsidkarna och allmänheten

Kommunens utvärdering s. 34

Fastighetsägarna s. 35

Näringsidkare i området s. 35 - 36

Reaktioner från allmänheten s. 37-38

Summering Haninge entré 2022-2023

AMP-modellen Haninge entré

Under två år testades AMP-modellen vid Haninge entré. Här summeras våra slutsatser.

AMP-modellen har förskjutit platsen i önskad riktning

AMP-modellen har under de två verksamhetsåren accelererat utvecklingen vid Haninge entré. Platsen har gjort en tydlig förskjutning i positiv riktning. Detta med hjälp av ett avtal som ger AMP-organisationen ett stort mandat och en budget som innefattar två heltidsanställda som arbetar på platsen samt platsaktivering med installationer, aktiveringar, aktiviteter och evenemang.

En bred förankring är viktig

För att dra full nytta av att Centrum för AMP som neutral fristående aktör som faciliterar platsaktiveringen, behöver verksamheten förankras både hos styrande politiker och opposition, samt hos chefer och tjänstemän i alla berörda förvaltningar. Då blir kommunikationsvägarna kortare och Centrum för AMPs flexibla och snabbfotade organisation kan utnyttja sin fulla potential.

Platsaktivering på ett utvecklings- område av en kommunikationsnod

När platsen för Haninge entrés valdes ut fanns farhågor om hur en platsaktivering skulle fungera på en plats som både var en kommunikationsnod och ett utvecklingsområde. Efter piloten ser vi att den här typen av plats har ett stort behov av platsaktivering, men att det tar längre tid att etablera arbetet på en så pass ofärdig plats. Å andra sidan kan den här typen av plats göra att relativt små insatser kan få en stor effekt. Effekter som till exempel förbättrade fastighetsvärde hinner dock inte uppnås under en tvåårsperiod.

Evidens

Centrum för AMP jobbar evidensbaserat och har tillsammans med forskningsinstitutet RISE tagit fram en utvärderingsmodell. En nollmätning görs innan verksamheten startar och därefter görs en uppföljningsmätning samt analys av utvecklingen efter ett år. Metoden för mätning har testats i praktiken vid Haninge entré och metoden har överlag fungerat mycket väl. Som en del av ett ständigt utvecklingsarbete kommer vi framöver testa möjligheten att mäta vistelsetid mer regelbundet samt undersöka metod för att mäta communitykänsla.

Tidsaspekten på platsutveckling

Hög närvaro och långsiktighet på en plats är viktigt och därför är ett avtal längre än två år att föredra. Det blev särskilt tydligt eftersom Haninge entrés verksamhet bedrevs på en byggarbetsplats. Både fastighetsägare och Centrum för AMP ville gärna se att verksamheten fortsatte vid Haninge entré. Det hade varit bra att stanna på platsen tills Riksbyggens första hus vid platsen stod klart. Då hade platsen i högre grad uppfattats som färdigbyggd. Det hade bött fler människor i området och platsen hade varit tillräckligt attraktiv för att bostadsvårdarna skulle fått in ett verksamhetsutbud som kunde generera mer liv i området.

Avtryck som består

Haninge entré accelererade platsens perception när det kommer till trygghet och attraktivitet men har också lämnat efter sig ett stort mosaikverk, med belysning som pryder muren vid stråket. Den kommer fortsatt lysa upp området och upprätthålla en del av attraktiviteten som Haninge entré byggt upp. Vi har även lämnat efter oss en växtvägg som skärmar av mot byggområdet samt en pergola som skapar ett rum i rummet på torget.

AMP-modellens resultat

RISE utvärderingsmodell tittar på trygghet, attraktivitet, social mångfald och meningsfulla aktiviteter. Framåt vill vi försöka hitta en bra teknisk lösning för att kunna mäta vistelsetid mer regelbundet och utveckla en metod för att mäta det vi i nuläge kallar communitykänsla.

Accelererat attraktiviteten

De slutsatser vi drar av RISE rapport samt trygghet- och upplevelseenkäterna är att Haninge entrés arbete har gjort skillnad. Vi har accelererat utvecklingen samtidigt som vi ser att det tar tid att förändra en plats. Enligt Broken Windows teorin skapar nedklottrade, skräpiga och mörka platser otrygghet, medan omhändertagna platser attraherar alla typer av människor. Det tydligaste i våra mätningar är att människor uppfattar platsen som omhändertagen, levande och att klotter och skadegörelse minskat, något som vi ser att Haninge entrés verksamhet till stor del har bidragit till.

Ökat antal besökare

RISE uppföljningsundersökning gjordes i maj 2023 och påvisade att redan efter ett år med AMP-modellen noterades en positiv förändring av platsen.

Med tanke på att Haninge entrés verksamhet intensifierades ytterligare under resten av året finns anledning att tro att den positiva förändringen fortsatte. På helårsbasis ökade antal besökare i snitt per tillfälle med 48 procent för aktiviteterna och 78 procent för evenemangen från 2022 till 2023. Ökningarna är stora och visar att människor som rör sig på platsen har en vilja att delta i arrangemang bara de vet att något sker. Det visar också att platsen är tillräckligt attraktiv för att visas på.

Dessa siffror pekar även på att platsen började bli en destination dit människor kom för att delta i en aktivitet eller för att besöka ett evenemang. Ovanstående statistik visar även att det finns evidens för att människor stannade betydligt längre tid på platsen under sommaren 2023 än sommaren 2022.

Ett community växer fram

Vi har också noterat en spirande communitykänsla bland våra besökare, något även näringsidkare i området har vittnat om. Communitykänsla ser vi genom att människor som inte möts tidigare började prata med varandra på våra loppisar eller i kön till torsdagarnas cykelmek, många av våra aktiviteter hade stammar som återkom vid flera tillfällen och våra anställda lärde känna fler och fler människor som ofta passerade platsen.

Platsutveckling tar tid

Kommunens utvärdering gjordes efter RISE uppföljningsrapport. Mätningen visade, precis som kommunen skriver, att effekten varit liten men positiv. Det vi återigen vill understryka är att RISE undersökning gjordes innan verksamheten nått sin fulla potential och att vi i den här rapporten ser oss ha evidens för att effekten är större än den som visas i RISE undersökning. Sommaren 2023 var alla byggnationer på platsen färdiga, vi hade verksamheter som vi visste fungerade på platsen och vi hade en bra personalpool. Först då nådde platsen sin fulla potential. Detta är ett argument för att AMP-modellen bör användas långsiktigt på en plats.

Vad är ett bra resultat?

Kommunens utvärdering lyfter fram fördelar som t.ex. ökad närvaron, att platsen känns mindre övergiven och att verksamheten haft en samlande funktion. Samtidigt lyfts också uppfattningen att effekterna varit små i förhållande till kostnaderna.

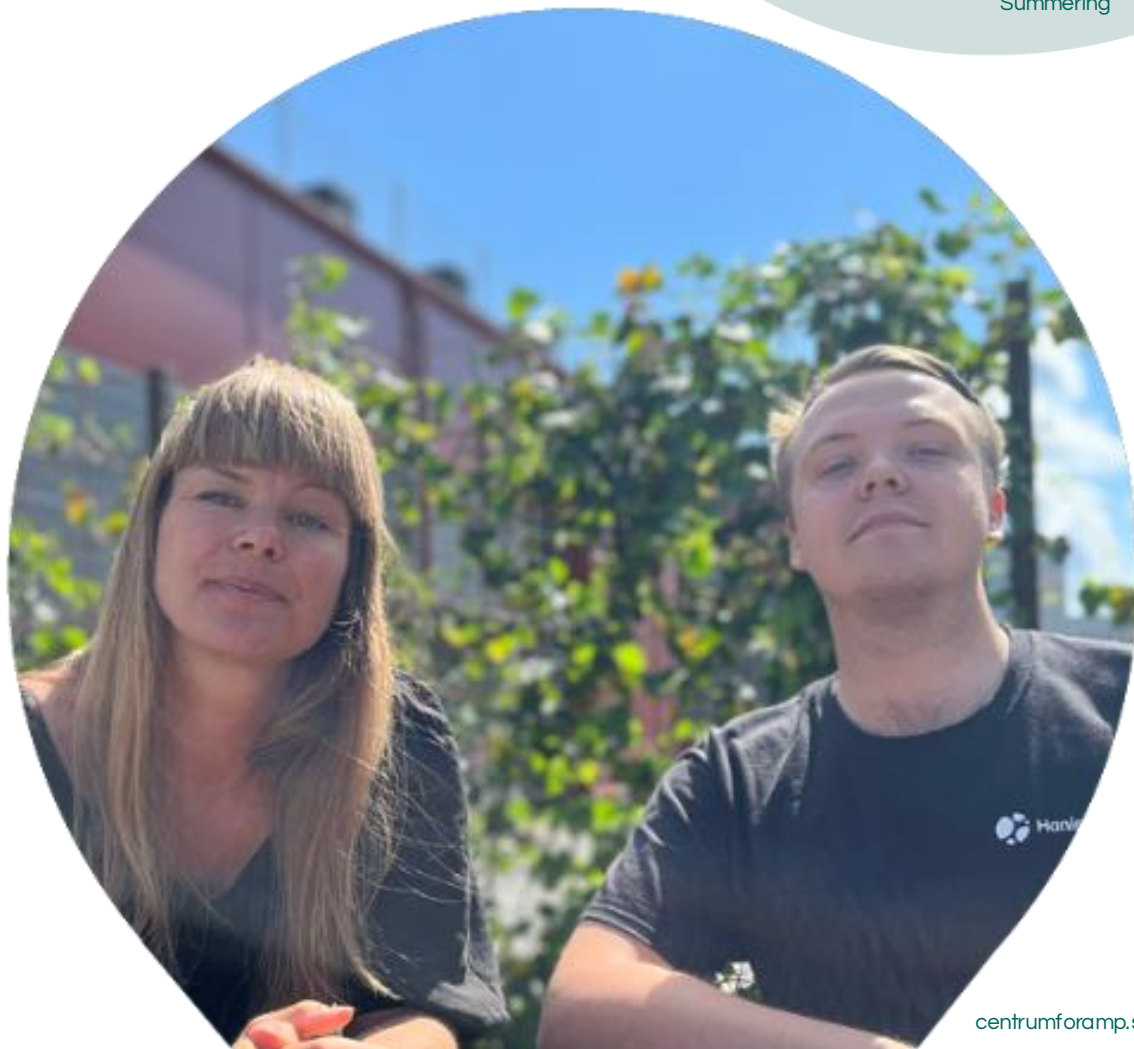
Centrum för AMP menar tvärtom att AMP-modellen är kostnadseffektiv. Tack vare att varje skattekrona matchas med en krona från privat näringsliv. I budgeten ingår bland annat två heltidsanställda och en lokal vid platsen, installationer och aktiveringar samt ca 150 evenemang och aktiviteter under ett år. Det är denna ambitionsnivå som ligger bakom de fina resultat som uppnåddes på bara ett år.

Vidare menade kommunen att det är svårt att få till en gestaltning med en röd tråd och tillräcklig hög kvalitet. Något som AMP-organisationen menar hade varit möjlig med en tätare dialog mellan Haninge entré och ansvariga tjänstemän. Kommunen valde att behålla många av Haninge entrés gestaltningar efter avvecklingen.

Folkets röst

Genom intervjuer och analys av kommentarer i sociala medier har vi fått en kompletterande och mer kvalitativ bild av människors syn på Haninge entrés verksamhet. Detta är personer som besöker eller är verksamma vid platsen och därmed kan de ha en mer positiv bild av platsen då de har relation till Haninge entré. Men det förklarar inte det faktum att det är en relativt samstämmig ton. Samtliga vittnar om att platsen gett dem en upplevelse och att platsen känns levande. Flera nämner ökad trygghet spontant liksom att platsen blivit en mötesplats. Det stora engagemanget i sociala medier påvisar också uppskattningen av Haninge entrés verksamhet.

Tre tydliga effekter som vi ser vid Haninge entré är att verksamheten har ökat tryggheten på platsen, och att den gick ner efter att verksamheten avslutades. Platsen blev en destination dit människor kom för att delta i verksamheten och sist men inte minst, människor engagerade sig i platsen och uppfattade platsen som en mötesplats – på riktigt.

Lärdomar

Platsen

- AMP-modellen fungerar bra i ett utvecklingsområde.
- En plats i ett utvecklingsområde bör ha en längre tidshorisont än två år.
- En AMP kan skapa en positiv inställning från medborgarna under en byggfas av ett område, istället för missnöje. Platsaktiveringen måste då planeras för att vara mobil och flexibel utifrån hur byggprocessen ser ut.
- AMP-modellen fungerar bra vid kommunikations-noder, med stora flöden, genom att fokus ligger på att minska anonymiteten och stärka platsens kollektiva förmåga. Däremot tar det längre tid att etablera en verksamhet på en plats som människor framför allt uppfattar som en transportsträcka.

Samarbeten

- En AMPs verksamhet berör flera olika förvaltningar inom en kommun. Förvaltningar som inte nödvändigtvis har regelbunden kontakt med varandra. Därför är det viktigt att förankra en AMP i flera olika förvaltningar och på olika nivåer i förvaltningarna. Då kan AMP organisationen agera snabbfotat utan onödiga konflikter.

Personal

- Det finns ett värde i att rekrytera lokal personal för att snabbt skapa ett relevant nätverk i området och underlätta bildandet av en social miljö i det offentliga rummet.
- En AMP är en bra arbetsgivare för personer som behöver komma in på arbetsmarknaden eller arbetsträna. Genom att ta emot sommarjobbare och personer som arbetstränar gör organisationen en social insats.

AMP-modellen

- Gör en gedigen platsanalys innan verksamheten på en plats startar.
- Avetableringsfasen ska stipuleras i avtalet med finansiärerna.

En AMP blir till i Haninge

Hur startar ett samarbete för platsutveckling?

I Haninge hade kommunen sen länge haft ett uppdrag att utveckla fastighetssamverkan. 2020 tog utvecklingsavdelningen på kommunen en första kontakt med Centrum för AMP. Under året presenterade Centrum för AMP sin modell för ordförande i kommunstyrelsen samt för oppositionen. För Centrum för AMP var det viktigt med en bred politisk förankring då långsiktighet är en förutsättning för ett bestående resultat av AMP-modellen. Genom att förankra verksamheten hos alla partier hoppades Centrum för AMP lägga grunden för en långsiktig verksamhet oavsett valresultat i kommande val. I Haninge var tryggheten en fråga som samtliga partier hade högt upp på sina respektive dagordningar.

Initialt träffade inte Centrum för AMP fastighetsägarna, utan den kontakten höll kommunen i. Kommunen tillsatte även en intern arbetsgrupp som tittade på modellen och på olika platser som skulle passa för platsutveckling. Arbetsgruppen bestod av representanter från kommunstyrelsen, samhällsbyggnadsförvaltningen samt kultur och fritidsförvaltningen.

Centrum för AMP diskuterade tre olika platser med kommunen i Haninge, både utifrån kommunens önskemål och utifrån vilken typ av plats som AMP-modellen lämpar sig för. Centrum för AMPs förstahandsval för plats var Poseidons torg, Handens mest centrala torg, men på grund av en planerad ombyggnad föll det förslaget. Den andra platsen var belägen vid en av entréerna till Haninge centrum, Handens shoppinggalleria, där även en busshållplats var placerad. Den platsen valdes bort bland annat för att flödena inte var tillräckligt stora, samt att platsen var för liten för den verksamhet som Centrum för AMP erbjuder. Därför valdes platsen vid Handenterminalen.

Platsen ligger mellan pendeltågsstationen och busstationen i Handen. De risker valet innebar, var bland annat att stora byggen eventuellt skulle dra i gång under pilotperioden samt att det var en plats som "inte fanns". Det vill säga, platsen hade inget namn, kommunen hade inte för avsikt att platsen skulle bli ett torg, utan att det snarare skulle bli en transportsträcka mellan pendel, centrum och busstation. Dessutom var platsen en så kallad hot spot som upplevdes som otrygg på grund av att fel typer av människor hängde där och att det förekom narkotikahandel på platsen.

Utifrån val av plats togs sedan fastighetsägarna in i diskussionerna. De fastighetsägare som gick med i samarbetet var Revelop, Riksbyggen, SBB och Niam.

Revelop äger Handenterminalen som ligger i direkt anknäring till platsen. Riksbyggen äger mark precis vid platsen och hade vid samarbetets start för avsikt att börja bygga bostadsrätter på sin tomt. Niam äger Haninge centrum, som ligger ca 150 meter från platsen. SBB äger flera fastigheter i området, däribland kommunhuset. Både kommunhuset och Haninge centrum är målpunkter för resenärer som kommer till Handen med pendeltåg och buss.

Vid start fanns det ingen gemensam förväntansbild för vad piloten skulle uppnå. Det gjordes heller ingen djupare platsanalys utifrån AMP-modellen, utan det underlag som fanns var en rapport från Gehl, som innehöll temporära förslag för platsen, samt den regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen (RUFS). I RUFS 2010 utpekades Haninge kommun som en av de nya regionala stadskärnorna i Stockholmsregionen, där Handen utgör själva stadskärnan.

Våren 2021 skrevs en avsiktsförklaring gällande att starta en AMP vid Handenterminalen, och sen togs beslutet i Kommunfullmäktige samma höst. Avtalet med kommunen signerades av näringslivschefen som jobbade i kommunstyrelseförvaltningen i Haninge kommun. Till kontaktperson utsågs en av kommunens näringslivsutvecklare.

Beskrivning av platsen

Haninge entré ligger i Handen i Haninge mellan Handens pendeltågsstation och Handens busstation. Platsen passeras på väg till Haninge centrum åt öster och kommunhuset åt söder. Ca 7000 personer passerar platsen dagligen. Handen är en av de framtida nya regionala stadskärnorna i Stockholmsområdet enligt RUFs 2010. I Utvecklingsprogrammet för den regionala stadskärnan i Haninge står:

”Den regionala stadskärnan Haninge är en central mötesplats för människor, företag och utbildning och en drivande kraft för en långsiktig ekologisk, social och ekonomisk hållbar utveckling i södra Stockholmsregionen. Haninges centrala delar pulserar och är i ständig utveckling. Människor möts i en ljus och levande stad och känner trygghet. Stadskärnan erbjuder boende, handel, utbildning, arbete och fritid i en modern tät stadsmiljö”

Enligt planerna för den nya stadskärnan kommer det gå ett gångstråk från Haninge Centrum ner till stationsområdet och vidare efter Handenterminalen och bort mot kommunhuset. I visionen har Riksbyggen byggt fyra hus efter stråket och bottenvåningarna i dessa hus, samt i Handenterminalen, är tänkta att husera mindre servicebutiker.

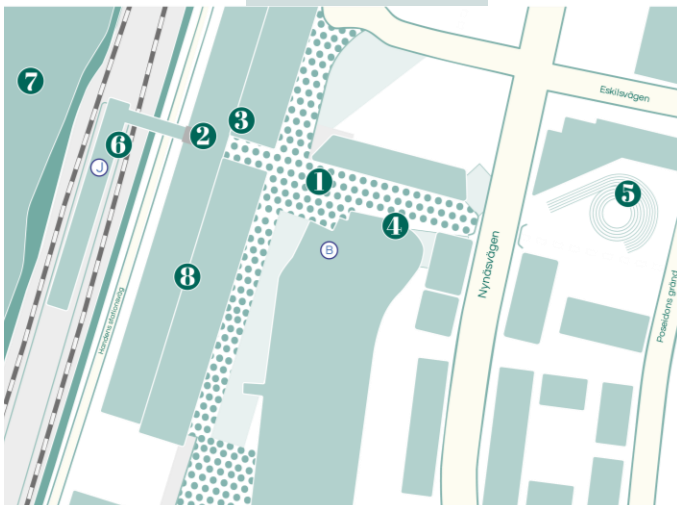
Vid Haninge entrés tillträde hade just en ny busstation färdigställts medan arbete med markanläggning och belysning pågick. Dessa arbeten besiktigades hösten 2022. Under den perioden bytte även Revelop delar av fasaden på Handenterminalen samt satte upp fasadbelysning. Det stod byggstaket på torgytan och det var tidvis ganska mycket störande ljud från arbetena som pågick. Vid stråket närmast torgytan låg Pressbyrå, Stadsmissionen, en sushirestaurang, och en polsk livsmedelsaffär. Dessa verksamheter låg kvar under de åren då Haninge entré var på plats. Vid tillträdet fanns även en frukthandlare som ersattes av ett bageri 2023. Under pilotperioden fanns det också några tomma lokaler efter stråket. I passagen hade Alma folkhögskola sina lokaler.

Haninge entrés plats utgjordes av den prickade ytan i form av ett kors från passagen till torget, samt sträckan efter Handenterminalen fasad.

Eftersom de stora flödena gick genom passagen upp på torget, var det där som Haninge entré förlade den största delen av sin verksamhet.

1. Torget
2. Passagen
3. Hubben
4. Coop
5. Poseidons torg
6. Handens station
7. Rudan
8. Handenterminalen

**Haninge entré
(Plats 1-3)**

Om Centrum för AMP

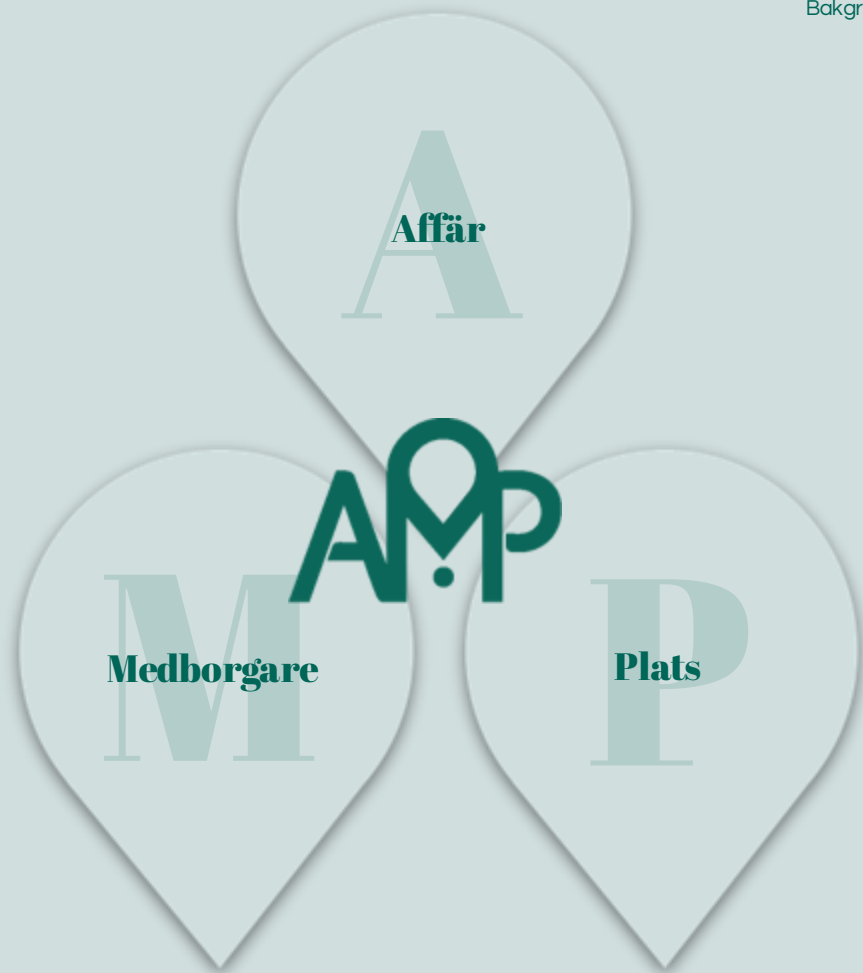
Centrum för AMP är en idéburen ideell förening som arbetar med att skapa trivsamma, säkra och trygga offentliga rum som är tillgängliga för alla genom platsaktivering enligt AMP-modellen.

Centrum för AMPs modell för platsutveckling utgår från internationellt väl beprövad teori (bl. a Broken Windows) och praktik (så som Business Improvement District (BID), New York Plaza Program och placemakingmodeller utvecklade av organisationen PPS i USA). Eftersom samhällsstruktur, rättssystem och klimat skiljer sig mellan olika länder har föreningen med praktisk verksamhet i piloterna Forumtorget och Haninge entré under flera års tid utvecklat en modell för hur platsutveckling bäst kan bedrivas utifrån nordiska förhållanden och regelverk.

Föreningen bildar lokala AMP-platsorganisationer för att uppnå ett aktivt omhändertagande kring en relativt snävt avgränsad plats, exempelvis ett torg.

Verksamheten ska bedrivas evidensbaserat vilket ställer höga krav på utvärdering och att lärdomar ska tillvaratas för att utveckla den egna verksamheten, ge tillbaka till intressenter och finansörer.

Kansliet finansieras av medlemsavgifter. Föreningen grundades år 2019 av branschorganisationerna Svensk Försäkring och Svensk Handel tillsammans med fastighetsbolagen AMF Fastigheter, Atrium Ljungberg, Humlegården Fastigheter och Vasakronan.

Om AMP-modellen

AMP-modellen har utformats utifrån rapporten "Aktivera samhället mot livskvalitébrott" som Trygghetskommissionen tog fram 2018.

I AMP-modellen ingår följande:

- ✓ Evidensbaserat arbete med uppföljning och mätbara effekter över tid
- ✓ Avtal
- ✓ Budget
- ✓ Organisation
- ✓ Hubben (kontoret)
- ✓ Närvaro
- ✓ Verksamhet året om
- ✓ Kunskapsråd
- ✓ Invånarpanel
- ✓ Plats

Dessa punkter är de vi utgår från i utvärderingen av hur modellen har fungerat i praktiken vid Haninge entré, nedan.

Mål

Centrum för AMPs mål är ökad trygghet och gemenskap i samhället samt ökat välbefinnande för människor, vilket går hand i hand med gynnsamma förutsättningar för den fysiska handeln och utveckling av fastighetsvärden.

Metod

Enligt Broken window teorin är grundförutsättningen för att en plats ska vara attraktiv, att den är omhändertagen. Det innebär att trasiga saker ska lagas omgående, klotter ska tas bort och det ska finnas städrutiner på plats. För att öka känslan av trygghet och gemenskap på en plats krävs det också att många olika typer av människor vill vistas på platsen. När många människor i olika åldrar och bakgrunder vistas på en plats samtidigt skapas folkliv, vilket i sin tur skapar en ökad känsla av trygghet.

Kommunen ansvarar för det grundläggande underhållet av för gator och torg. Men genom att Centrum för AMPs personal är på plats dagligen, kan de snabbt anmäla tex klotter, skadegörelse eller fulla papperskorgar, så att underhållet håller en bra nivå.

AMP-modellens verktygslåda

För att attrahera olika typer av människor till en plats jobbar Centrum för AMP med fyra olika verktyg; gestaltning och etablering, aktivering, aktiviteter och evenemang. Det är alltså en mängd insatser som tillsammans skapar förändring på en plats.

Gestaltning & etablering

Med gestaltning och etablering menar vi installationer, fasta eller temporära, som bidrar till attraktiviteten på platsen. Exempel på gestaltningar och etableringar är planteringar, utställningar, rum i rummet, säsongsdekorationer etcetera. Gestaltningar och etableringar signalerar omhändertagande och närvaro dygnet runt, året om.

Aktivering

Aktiveringar är installationer som uppmuntrar till någon form av interaktivitet. Det kan vara bord och stolar, spel, en interaktiv ljusinstallation eller ett offentligt piano. Många av aktiveringarna plockas ut och in under platsens öppettider, dels för att de inte tål att stå ute dygnet runt, men också för att signalera den dagliga närvaron. Aktiveringen syftar till att ge människor en anledning att stanna en stund på platsen.

Aktiviteter

Aktiviteter är ledarledda eller har ett värdskap på plats och deltagarna gör något aktivt. Exempel på aktiviteter är Zumbaklasser, cykelmek, virkcaféer etcetera.

Aktiviteterna bidrar till att människor stannar en längre tid på platsen. Aktiviteten skapar även tillfällen för människor att mötas och att delta i ett sammanhang. Eftersom aktiviteterna är ledarledda bidrar de också till att det finns ansvarsfulla ögon och öron på platsen, så kallade kapabla väktare, som känner ett extra engagemang för platsen. Aktiviteterna kan även förlänga den personella närvaron på platsen, genom att aktiviteterna förläggs efter de normala öppettiderna. Genom återkommande aktiviteter lär folk känna varandra och platsen får stammar, vilket stärker platsens kollektiva förmåga.

Evenemang

Evenemang är en större händelse som har åhörare. Evenemang kräver alltså inte deltagare utan riktar sig snarare till en större grupp som upplever något tillsammans. Konserter, cirkusframträdande och liknande går under kategorien evenemang.

Evenemangen är verktyget för att skapa stämning på en plats samt att platsen blir en destination dit personer går för att få en upplevelse. Detta kan även bidra till att nya grupper upptäcker platsen.

Evidensbaserade effekter

I AMP-modellen ingår att verksamheten utvärderas av en oberoende part. I det här fallet RISE, som är ett oberoende statligt forskningsinstitut. Tillsammans med RISE har Centrum för AMP tagit fram en evidensbaserad utvärderingsmodell som mäter social mångfald, attraktivitet, trygghet och meningsfulla aktiviteter. Mätningarna sker genom observationer och enkäter. I Haninge gjordes en nollmätning i maj 2022, en uppföljningsmätning i maj 2023 samt ytterligare en mätning i maj 2024, efter utvecklingen av Haninge entré.

Utöver RISE utvärdering gör vi även egna mätningar. I Haninge har en upplevelseenkät och en trygghetsmätning genomförts. Den första trygghetsmätningen gjordes i maj 2022 och följdes upp ett år senare. Upplevelseenkäten gjordes vid ett tillfälle i maj 2023.

AMP-modellen i Haninge

Hur fungerade AMP-modellen i Haninge?

Affär, Medborgare och Plats

En AMP är en väl avgränsad plats där det finns kommersiella aktörer och där medborgare passerar eller vistas.

Haninge entré är området mellan pendeltåget och centrum. I byggplanerna för en ny regional stadskäma ligger att etablera verksamheter i de framtida husen och att platsen är en del av ett stråk som kommer utgöra det nya centrumet. Under pilotperioden har det funnits lokaler i bottenvåningarna och ett fåtal kommersiella aktörer vid platsen, men inte i närheten av vad som planeras framåt. Det är ganska många boende i området, men de kommer bli betydligt fler när alla byggplaner förverkligats. Det betyder att piloten snarare har jobbat för att göra platsen attraktiv som ett steg i processen mot att bli en ny stadskäma.

Avtalet

För att få till stånd en AMP sluts företrädesvis ett avtal om idéburet offentligt partnerskap (IOP) mellan Centrum för AMP och kommunen, samt separata platsutvecklingsavtal mellan fastighetsägarna och Centrum för AMP.

Avtalen skrevs på två år, med en uttalad rekommendation från Centrum för AMP att avtalen skulle förlängas efter piloten. Detta eftersom platsen inte skulle vara färdigbyggd efter två år och att det behövs en längre tid för att förändra människors attityd till en plats. Det finns också en trygghetsskapande poäng i att signalera beständighet på platsen.

Mandatet

Avtalet med kommunen ger ett stort mandat över platsen, vilket innebär att Centrum för AMP planerar verksamheten utan att stämna av i förväg med vare sig kommun eller fastighetsägare. Centrum för AMP söker erforderliga tillstånd så som bygglov, användande av allmän plats och tillstånd för allmän sammankomst. För Haninge entré har den här delen av avtalet fyllt sitt syfte och fungerat utan större problem.

Centrum för AMPs verksamhet är ändå beroende av en dialog med flera olika förvaltningar inom en kommun. Det kan vara tex trafik, drift eller stadsbyggnadsfrågor eller samarbeten gällande evenemang, bidrag eller föreningsfrågor. För att få till ett så effektivt samarbete som möjligt med de olika delarna, är det viktigt att förankra Centrum för AMPs uppdrag brett i kommunen.

En bra utgångspunkt är att den signerande förvaltningen speglar det övergripande syftet med att etablera en AMP-plats.

Löptiden

En eventuell förlängning av avtalet i Haninge började diskuteras våren 2023. Fastighetsägarna meddelade redan då att de gärna ville att piloten skulle förlängs. Kommunens meddelande i oktober att de inte ville förlänga avtalet. Kommunen var nöjda med samarbetet, men ville prova andra sätt att samverka med intressenterna runt platsen. I början av 2024 initierade kommunen en fastighetsägarförening med samma fastighetsägare som varit involverade i Haninge entré.

Det vi kan konstatera är att två år är minimum för att kunna jobba med AMP-modellen på en plats som Haninge entré. Eftersom både uppstart och avetablering tar tid, så blir den effektiva platsaktiveringen snarare 18 månader än två år. Vi har även sett att det tar ungefär ett år för verksamheten att etablera sig och att människor faktiskt kommer till platsen. I Haninge hade vi möjlighet att göra avetableringen efter avtalets slut vilket ändå möjliggjorde verksamhet under hela december 2023.

Det vi tar med oss framåt är att om inget särskilt avtalas, behöver sista årets budget rymma avetableringskostnader. I Haninge kunde vi prioritera om i budgeten vilket möjliggjorde en avetablering efter avtalets slut. Haninge entré valde, i samråd med finansörerna att lämna kvar vissa platsspecifika installationer och konstverk, så som ett mosaikverk, en pergola och blomkrukor, då de var svåra att flytta samt att de kunde bidra till platsens fortsatta attraktivitet utan större underhåll.

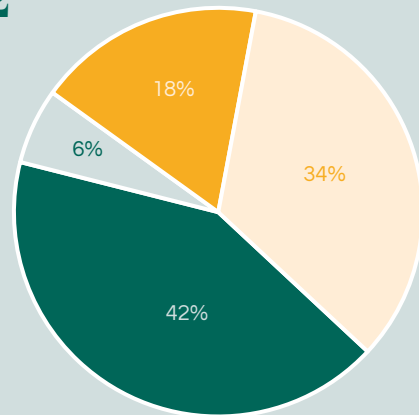
Budget

Grundbudgeten för en AMP är tre miljoner kronor, där kommunen finansierar 50 procent och företrädesvis fastighetsägare delar på resterande 50 procent. I Haninge söktes ytterligare 500 000 kr per år från ICA Maxis Haninge fond.

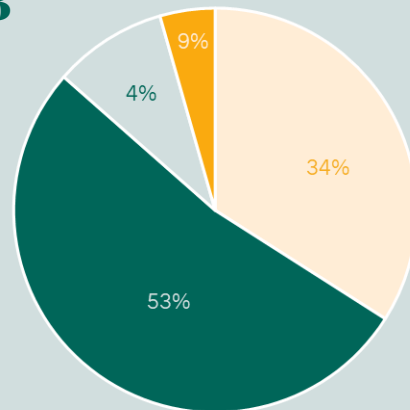
Vi kan konstatera att en budget på tre miljoner plus ett extra tillskott på 500 tkr har varit en bra nivå för Haninge entré. År ett har en större del gått till administration och övrigt, i jämförelse med år två. Detta eftersom en etableringsfas innebär initiala kostnader som tex installation av el, inredning av kontor etc.

År två har en större del gått till personal, då fokus varit att bedriva verksamhet, med hög närvaro på platsen och värdskap vid aktiviteter och evenemang. Tydligt är att kärnverksamheten speglas genom budgetutfallen där närvaro i form av personal, samt planering och genomförande av aktivering är det viktigaste.

2022

2023

Närvaron

Så ser organisationen ut

Närvaro av personal på platsen är en del av kärnverksamheten i Centrum för AMPs modell. I Haninge startade verksamheten med två heltidsanställda personer, en verksamhetsansvarig och en koordinator. På somrarna anställdes sommarjobbare genom kommunen. Efter hand rekryterades timanställda och 2023 tog vi även emot två personer som arbetstränades under två olika perioder.

En av de största utmaningarna i Haninge har varit att hitta rätt timanställda. Medarbetare på en AMP måste vara generalister som inte ryggas för att ta sig an både praktiska, teoretiska och strategiska uppgifter. Platsansvarig och koordinators i Haninge rekryterades från Stockholm. Detta fick till följd att det tog lång tid att både skapa kontakter och rekrytera lokala förmågor till platsen. När vi fick in lokal personal i form av timanställda såg vi en tydlig effekt av fler möten på torget och att nya personer kom till platsen.

En annan lärdom är att en AMP är en bra arbetsplats för både sommarjobbare och personer som behöver arbetsträna. Det finns många enkla arbetsuppgifter som passar utmärkt som ett första jobb eller som en väg tillbaka in i arbetslivet igen.

Hubben

I AMP-modellens begynnelse var det tänkt att platsorganisationens kontor även skulle vara en offentlig mötesplats. I praktiken har detta varit svårt att genomföra då personalen främst behövt ha ett kontor där man också ska kunna arbeta koncentrerat med planering, marknadsföring och administration. Detta förutsätter också att det finns en ändamålsriktig lokal i närheten av platsen.

Haninge entrés hubb låg i passagen, gången som går mellan pendelstationen och torgytan. Innan Haninge entrés tillträde var lokalen tom med nerdragna järn-jalusier, vilket bidrog till en känsla av övergivenhet i passagen. Under Haninge entrés närvaro har lokalen varit öppen och man har tydligt sett att det varit verksamhet i lokalen. I Haninge har vi också haft ett behov av ett väl tilltaget förråd/verkstad, för förvaring och underhåll av våra platsutvecklingsverktyg. Hyresvärden Revelop har varit generös med att låna ut angränsande ytor vid behov och de bytte flera dörrar för att säkra upp skalskyddet efter ett antal inbrott. Nackdelen med placeringen av hubben var att det har varit tungt och svårt att lyfta upp och ner saker från torget till förrådet. Vissa saker har inte gått att få in i hissen och har behövs tagits i rulltrappan.

Gällande lokal kan vi konstatera att lokalens placering i förhållande till platsen är viktig för att underlätta platsaktiveringsarbetet och att placeringen också kan bidra till en känsla av närvaro.

Under perioden såg vi ingen möjlighet att använda lokalen i Haninge som en offentlig mötesplats, vilket kunde ha förändrats om verksamheten fortsatt en längre tid. Möten med besökarna skedde ändå både i passagen och på torget.

Närvaro & värdskap

Närvaro är en central beståndsdel i AMP-modellen och begreppet tar sig flera olika uttryck i modellen. Grunden är två heltidsanställda som arbetar i nära anslutning till platsen. Platsorganisationen är närvarande sex dagar i veckan året runt. Den närvaron innebär att vi håller platsen öppen genom att ta fram möbler, lägga ut filtar och ställa fram spel. Utöver det har vi ett bemannat värdskap vid aktiviteter och evenemang. Det tredje benet av närvaro är då vi ser till att andra aktörer, tex food trucks är på platsen efter våra öppettider. Utöver detta är förnyelse av platsen samt underhållsarbete insatser som adderar till upplevelsen av närvaro.

I Haninge signalerades närvaron från första dagen i den delen av platsen som kallas passagen utanför hubben. Eftersom den ytan är inomhus var det enkelt att ställa ut möbler och spel i det området. Torgytan blev inte besiktigad förrän i september 2022, ett halvår efter starten av verksamheten. Därför var närvaron där mer sporadiskt i uppstarten. Det dröjde till våren 2023 innan vi kände att bemanning och den personell närvaro var på en nivå som är önskvärd enligt modellen.

Platsaktivering dagligdags året om

AMPs modell levererar platsaktivering året om, något som skiljer sig från många andra platsutvecklingsarbeten. Det innebär att vi arbetar med säsongsplanering för sommar, vår, höst och vinter, där vi till exempel uppmärksammar påsk, Halloween och jul. Året runt presenteras aktiviteter och evenemang som är anpassade efter säsong.

Av naturliga skäl är de mörka och kalla delarna av året en större utmaning än vår, sommar och höst. Första vintern i Haninge valde vi att etablera en interaktiv ljus och ljudinstallation på torget. Den bidrog både till att människor stannade och lekte en stund på torget och att torget fick mer ljus under den mörkaste årstiden. Andra året ville vi bidra med mer personell närvaro. I ett gemensamt arbete inom Centrum för AMP utvecklade vi en vinterpaviljong. Paviljongen var bemannad och i paviljongen visades en utställning. Paviljongens fasad var ett belyst designat mönster som gav en illusion av att förändras när människor passerade. Paviljongen bidrog till att torget kändes levande och utställningen drog förhållandevis många besökare som stannad länge på platsen.

Eftersom Haninge entré inte har betraktats som en plats från kommunens sida, har inte snöröjningen anpassats efter att människor ska vistas på platsen vintertid.

Detta har inneburit att vi haft snöupplag på platsen och att vi vid vissa tillfällen fått be kommunen om att flytta snön för att verksamheten skulle fungera. Eftersom vädret är oberäkneligt är det också svårare att planera. Det vi har sett är att det ändå går att arbeta med platsaktivering året om, men att det krävs mer påhittighet, mer resurser samt större flexibilitet. Att utveckla fler platsutvecklingsverktyg för den mörka delen av året är något som Centrum för AMP kommer jobba vidare med framöver.

Kunskapsrådet

Kunskapsrådet är ett forum där finansiärena får återkoppling och insyn i verksamheten, samt ett möte där aktörerna runt platsen kan samordnas. I Haninge bestod kunskapsrådet av tre representanter från kommunen; en näringslivsrepresentant, en avdelningschef från kulturförvaltningen samt stadsarkitekten. Fastighetsägarna Revelop, Riksbyggen, Niam och SBB hade en varsin representant och ICA Maxi en representant. Kunskapsrådet träffades tre till fem gånger per år.

Kunskapsråden har fungerat bra i Haninge. Förutom att få insyn i Haninge entrés arbete har dessa möten varit viktiga för finansiärerna, för att lära känna varandra och hålla sig uppdaterade om vad de andra aktörerna har för planer för området. Dock skulle engagemanget och samsynen i kunskapsrådet ytterligare kunna stärkas genom att man gör en platsanalys innan verksamheten startar. En platsanalys blir ett underlag för en gemensam bild av platsen, en utgångspunkt för att prioritera vilka insatser som behövs, samt att man gemensamt skulle kunna sätta mål för vad verksamheten ska uppnå under avtalstiden. Något som både skulle skapa mer engagemang samt vägleda verksamheten på ett tydligare sätt. Att implementera en platsanalys i modellen är en av de viktigaste lärdomar vi tar med oss från Haninge entré.

Dialog med invånarna

I Haninge har det genomförts fyra möten med invånare i det vi kallar invånarpanelen. Konkreta förslag från panelen som också har genomförts är bland annat:

- För att nå en äldre målgrupp föreslog Invånarpanelen annonsering av evenemang och aktiviteter i lokaltidningen.
- Vi fick hjälp med affischering i portuppgångar i fastigheterna som låg närmst platsen.
- En familj tog initiativet och hjälpte till att arrangera loppisarna.
- Förslag på en blåljusdag där vi fick hjälp med kontakter till bland annat ambulansen.

Det som främst bidragit till medborgarperspektivet i Haninge har varit de spontana möten och samtal som uppstått i samband med vår närvaro på platsen. Något som en hög närvaro är grundförutsättningen för.

Det är viktigt att ta del av invånarnas idéer och att sätta rätt förväntansbild på vad som går att genomföra inom ramen för en AMP.

En invånarpanel skapar mer djupgående dialoger och kan därmed också skapa stora förväntningar på att idéerna ska genomföras, medan tex enkäter är en mer kvantitativ informationsinhämtning, där förväntan på genomförande förmodligen är lägre.

I Haninge fick vi in bra förslag som vi inte hade mandat att genomföra. Dessa fångades upp genom Kunskapsrådet eller genom att hänvisa till kommunens webbformulär för medborgarförslag.

Skräpigt tidigare, byggen, ställningar innan. Bra med bänklarna. Träden trevligt. Mycket aktiviteter för barn och det här med såpbubblor tycker jag om. Även jag vill blåsa såpbubblor!
Upplevelseenkäten maj 2023

Platsens utveckling

Fördelarna med Haninge entrés plats var att många passerade platsen och att den har ett centralt läge mellan centrum, pendelstationen, busstationen och kommunhuset. Nackdelarna var att platsen inte var konstruerad för att människor skulle stanna där, det var en hot spot samt att flera byggen var planerade under pilotperioden.

Två år senare kan vi konstatera att samtliga risker har varit utmaningar i processen, men att det ändå gått att genomföra ett platsaktiveringsarbete med tydliga effekter. De stora byggen som planerades av Riksbyggen sköts upp och genomfördes inte under pilotiden. Kommunen färdigställde markanläggningen och Revelop bytte sin fasad. Något som påverkade aktiviteterna på torget under det första halvåret. Dessa insatser tog också längre tid än planerat. Hade vi vetat om detta så hade aktiviteter kunna planerats annorlunda och mer fokus hade kunnat läggas på passagen i stället för torget under den här perioden. Eftersom den här typen av förseningar är vanliga i stadsbyggnad så är en lärdom för framtida, liknande platser, att jobba med mobila aktiveringar och backdrops, som kan skämma av byggytor och även flyttas utifrån var byggena utförs.

Känslan av trygghet på platsen har ökat under piloten, men det har ändå varit ett par incidenter per år som främst påverkat personalens känsla av otrygghet. De lärdomar vi tar med oss är att rekrytera personal som känner sig trygga med att hantera jobbiga situationer, i en platsanalys inventera tryggheten för personalen och vilka åtgärder vi kan vidta för att minimera dessa, samt att utbilda personalen för den här typen av situationer.

Redan från första dagen kunde vi konstatera att det var höga flöden på platsen, men att det fanns få anledningar att stanna till. Därför var det en utmaning att få besökare till aktiviteter och evenemang. Under piloten har vi fått viktiga lärdomar om vilka verktyg vi ska använda när. Det viktigaste har varit att först skapa en plats som är tillräckligt attraktiv i besökarnas ögon. Därefter skapa aktiveringar som får människor att stanna till en liten stund. När detta är etablerat är det betydligt enklare att få människor att komma till en aktivitet eller ett evenemang där besökarna stannar en längre tid på platsen.

Sammanfattning av utvärderingen av AMP-modellen

Till skillnad från många andra platsutvecklingsmodeller har AMP-modellen två saker som vi är relativt ensamma om att göra. Dels är det den höga närvaron, både i form av personal och att vi arbetar sex dagar i veckan året runt, med plats. Dels är det att vi jobbar med gestaltning, aktivering, aktiviteter och evenemang på platsen. Den höga ambitionsnivån går att genomföra tack vare en genomtänkt modell, med ett bra avtal i grunden, samt en väl avvägd budget och finansieringslösning.

AMP-modellen har fungerat bra vid Haninge entré. Efter pilotprojektets slut kan vi konstatera att vår modell fungerar även på en utvecklingsplats och att det till och med kan vara positivt att aktivera den här typen av plats. Människor på platsen får en större acceptans för byggprocessen samt att de börjar relatera till platsen innan den är färdigbyggd.

Mätningar & enkäter

Evidensbaserade effekter

För att mäta effekter av platsaktivering är evidens ett nyckelord i AMP-modellen. Evidens är ett resultat som stödjer en teori, ett påstående, hypotes eller antagande.

Den övergripande teorin i AMP-modellen är att en plats där många olika personer vistas upplevs som trygg och att brotten på en levande plats, men stor en social kontroll, har mindre vardagsbrottslighet. Den här teorin är välbeprövad inom vetenskapen. Genom att omsätta den i praktiken vill vi se vilka effekten vårt arbete har haft i Haninge.

För att uppnå en ökad trygghetskänsla i Haninge har vi arbetat i flera steg och med olika verktyg. Tankemodellen är att meningsfulla aktiviteter (aktiveringar, aktiviteter och evenemang) och attraktivitet (gestaltning och etablering) får många olika människor att vilja vara på en plats. Tillsammans skapar de en social kontroll som leder till ökad känsla av trygghet.

Vi vet av att det tar lång tid att förändra människors attityd. Det är ytterligare en utmaning att förändra en negativ attityd till en positiv, eftersom människor tenderar till att bilda sig en uppfattning som de sedan håller fast vid.

Utgångspunkten för Haninge entré var att människor upplevde platsen som otrygg, skräpig och eftersatt och man var trött på att platsen varit en byggarbetsplats under väldigt många år.

Attraktiviteten var alltså väldigt låg, det fanns inte så många anledningar att vistas på platsen och människor undvek aktivt platsen. Detta i sig betydde att det fanns väldigt lite att bygga på för Haninge entré. Det var svårt att erbjuda aktiviteter på en så pass oattraktiv plats och en utmaning att jobba med attraktiviteten på en plats som var en byggarbetsplats. Å andra sidan syntes relativt små insatser tydligt eftersom grundläget var så pass undermåligt.

En del av piloten i Haninge har varit att ta fram och utveckla metoder för att mäta effekten av AMP-modellen.

Gestaltning, aktivering, aktiviteter och evenemang är de verktyg som förväntas generera en förändring i människors attityd. Det är alltså insatser som förväntas ha en effekt. I den här delen redovisar vi vad vi gjort och vilka effekter verksamheten har haft.

De mätningar och metoder vi har tagit fram och genomfört är:

- *Upplevelser och beteenden vid Haninge entré.* Metoden samt genomförande av undersökningen togs fram och genomfördes tillsammans med RISE. I Haninge gjordes det en nollmätning i maj 2022, en uppföljningsmätning i maj 2023 och en mätning i maj 2023 då Haninge entré avslutat sin verksamhet.
- *Trygghetsenkät boende_rapport.* Enkäterna gjordes digitalt och skickades ut till boende i området. En enkät var öppen i april och maj 2022 och en uppföljningsenkät gjordes under samma tid 2023.
- *Upplevelseenkät Haninge entré_rapport* Underlaget för rapporten togs fram i början av 2023 och enkäterna gjordes på plats i maj 2023.
- Statistik och besöks-siffror för verksamheten

Inför den här rapporten har vi även:

- Intervjuat fastighetsägare och näringsidkare i området.
- Tagit del av kommunens interna utvärdering
- Tagit fram reaktioner i sociala medier och andra kanaler, med fokus på reaktionerna på beskedet om att pilotprojektet avslutas.

Upplevelser & beteenden vid Haninge entré

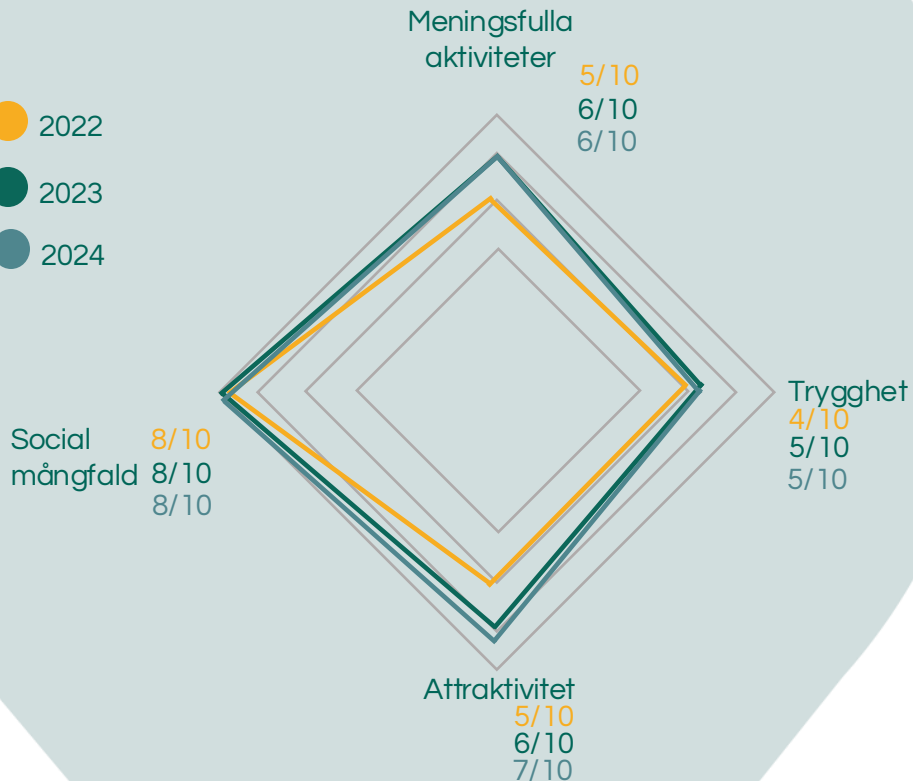
I RISE utvärderingsmodell mättes *Meningsfulla aktiviteter*, *social mångfald*, *trygghet* och *attraktivitet*. Nollmätningen gjordes i maj 2022 och uppföljningsmätningen gjordes i maj ett år senare. Undersökningen gjordes genom observationer och intervjuer på platsen. Här redovisar vi de övergripande resultaten samt några resultat som på något sätt sticker ut.

Enligt uppföljningsmätningen har Haninge entré gjort en positiv förflyttning av platsen på tre av fyra mätpunkter. Meningsfulla aktiviteter och attraktivitet har gått från 5 till 6 poäng av 10 möjliga. Trygghet har ökat från 4 poäng till 5 poäng. Social mångfald har den högsta poängen och ligger kvar på 8 poäng. Det påvisar att Haninge entrés arbete accelererat platsens förflyttning.

I mätningen som gjordes efter Haninge entrés verksamhet avslutas ligger samtliga värden kvar och attraktiviteten har ökat från 6 poäng 2023 till 7 poäng 2024. Kommunen har fortsatt att utveckla platsen med mer grönska, de fortsätter med konstutställningar i passagen och pergolan och växtväggen står kvar efter Haninge entré.

Från RISE-undersökning

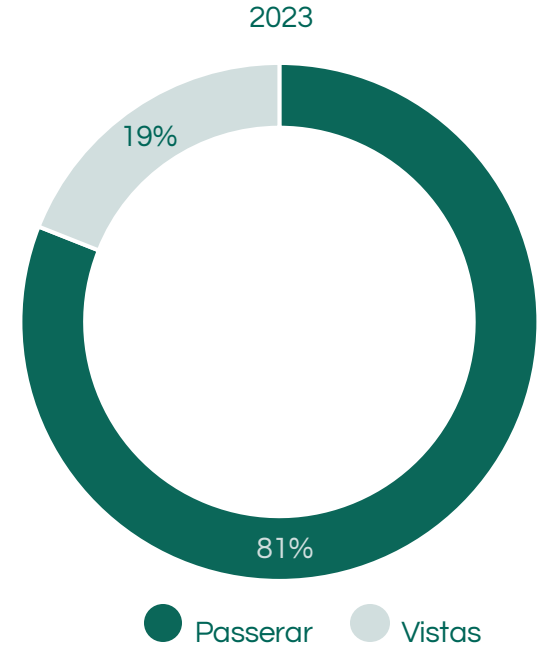
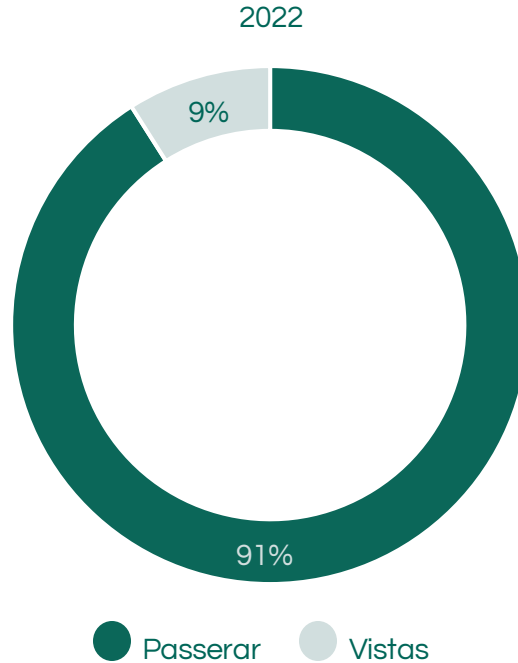
- 2022
- 2023
- 2024

Attraktivitet

RISE undersökning visade också att dubbelt så många vistades på platsen 2023 i jämförelse med 2022. Dock en ökning från extremt låga nivåer. 19 procent vistas på platsen 2023 i jämförelse med 9 procent 2022. Andelen som vistas på platsen har fortsatt att öka till 23% i eftermätningen. En annan intressant siffra är att 17 procent fler stannade i passagen 2023 i jämförelsen med 2022. I passagen har Haninge entré haft ett piano, möbler, ett hockeyspel samt konstutställningar vilket direkt kan kopplas till ökad vistelsetid på den platsen.

Från RISE-undersökning

Meningsfulla aktiviteter

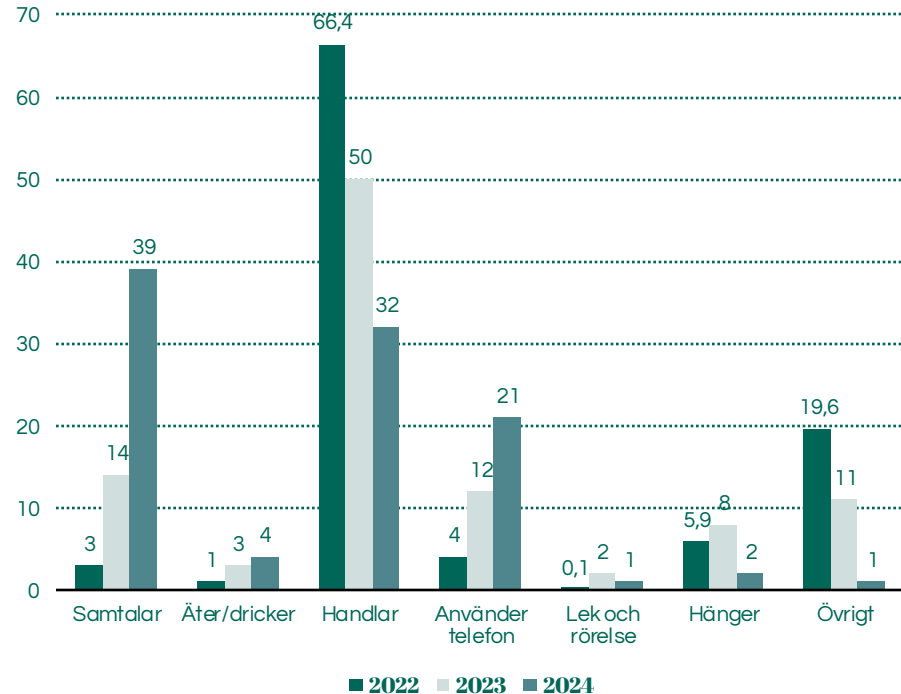
I frågan om vad människor gör på platsen så är det fler som samtalar, hänger och använder telefonen 2023 i jämförelse med 2022. Något som indikerar att människor faktiskt vistas på platsen och inte bara passerar. 2024 ökade antalet personer som samtalar och använder telefonen ytterligare.

En jämförelse mellan åren visar oss följande:

- En ökande andel som *samtalar*, med mer än en fördubbling av andelen mellan 2023 och 2024.
- Att andelen som *handlar* har minskat under alla år.
- Andelen som *använder telefon* har ökat betydligt genom åren.
- Andelen som ägnar sig åt *övriga* aktiviteter har minskat kraftigt.

Dessa jämförelser säger dock inget om antalen som genomför dessa aktiviteter, utan endast hur fördelningen av olika aktiviteter ser ut.

Från RISE-undersökningen - vistelsetyper genom åren (i procent)

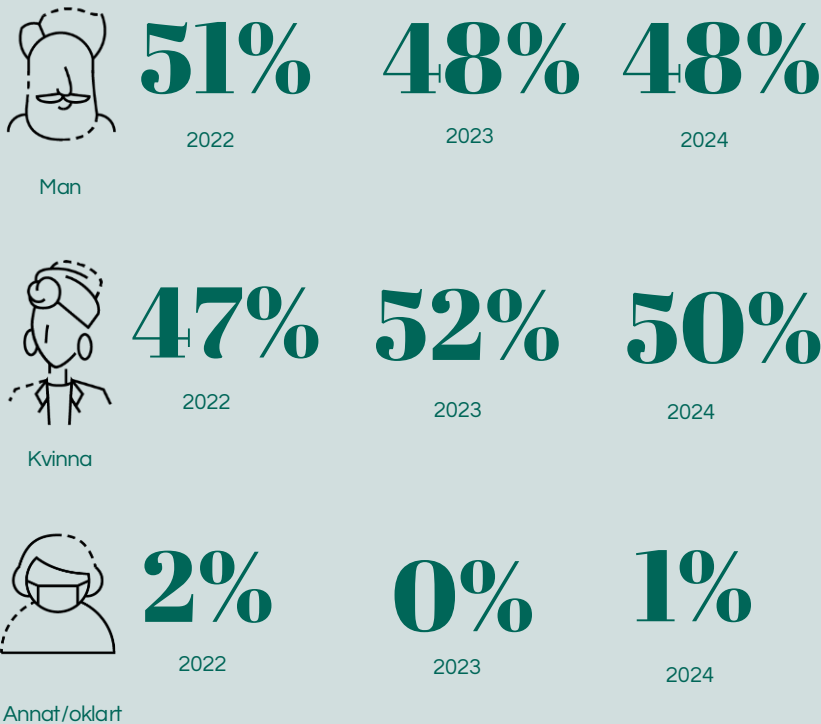
Mångfald

Haninge entré ligger vid en kommunikationshub, där alla typer av människor måste passera för att åka med buss eller pendeltåg. Därför har platsen en relativt jämn åldersfördelning och könsfördelning på de människor som vistades på platsen både 2022, 2023 och 2024.

Åldersfördelningen på platsen år 2022 och 2024.

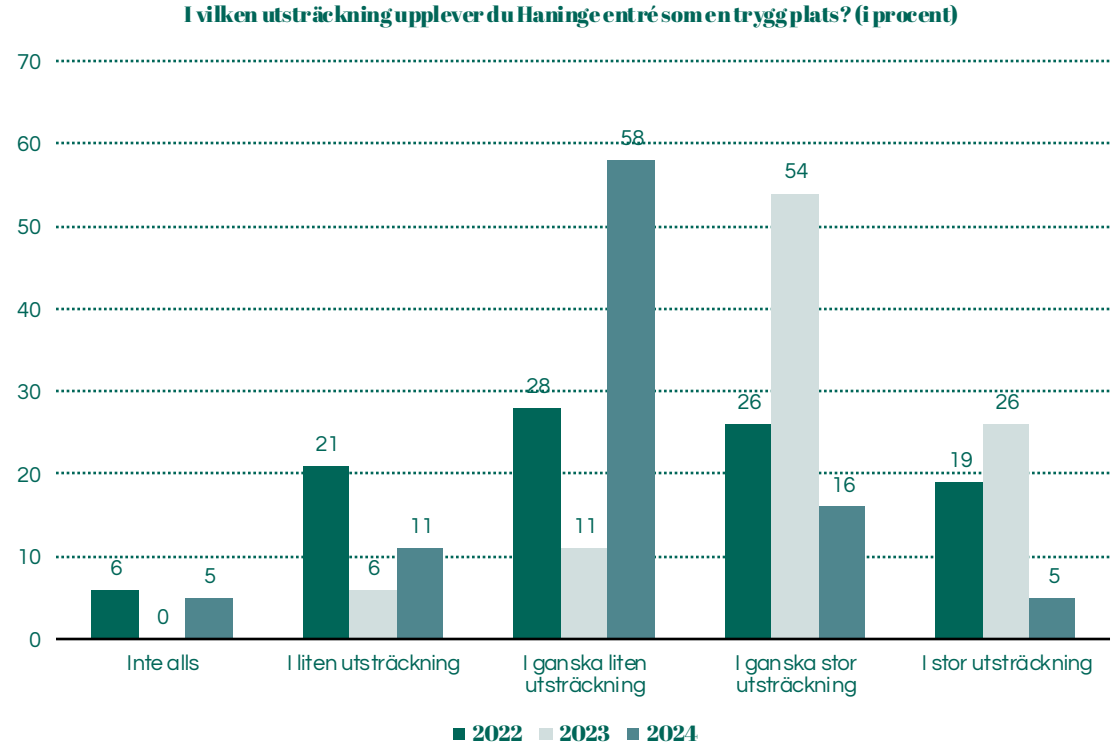
2022:2% 2023:2% 2024:2%	2022:4% 2023:7% 2024:7%	2022:27% 2023:29% 2024:22%
0-4 år	5-14 år	15-24 år
2022:41% 2023:34% 2024:34%	2022:18% 2023:23% 2024:27%	2022:8% 2023:5% 2024:8%
25-39 år	40-65 år	65 år+

Könsfördelningen på platsen enligt direktobservationerna

Trygghet

I sammanvägningen gällande trygghetsfrågorna så var den oförändrad mellan 2023 och 2024. Bryter man bara ut frågan om Haninge upplevs som en trygg plats så ser man att otryggheten har ökat efter att Haninge entré avslutat sin verksamhet. Hela 58 procent upplever att platsen är trygg i ganska liten utsträckning.

Trygghetsenkät boende

Som ett komplement till RISE utvärdering genomfördes en trygghetsenkät bland boende i området i maj 2022 och maj 2023. Till skillnad från enkäterna som genomföres för RISE-rapporten var de svarande i den här enkäten inte på platsen när de svarade på frågorna. Den skickades istället ut via mail och besvarades första året av 74 personer (49% kvinnor och 51% män) och andra året av 201 personer (67% kvinnor och 33% män).

Enkäten visar att 2023 upplevde åtta av tio personer att Haninge entré var en trygg plats på dagtid. Noterbart är att upplevelsen av störande beteenden har minskat med över 30 procent och upplevelsen av skadegörelse har minskat med 40 procent från 2022 till 2023.

En tredjedel av de svarande upplever att platsen är trygg kvällstid. En siffra som är relativt oförändrad mellan åren. Den lilla negativa förändringen som skett, skulle kunna förklaras med att fler kvinnor har svarat på enkäten 2023. Kvinnor känner sig generellt mer otrygga än män i offentliga miljöer.

1. 81% (88%) upplever att Haninge entré är en trygg plats dagtid*

2. 31% (34%) upplever att Haninge entré är en trygg plats kvällstid*

3. 29% (34%) undviker att besöka Haninge entré på grund av upplevda brister i säkerhet/trygghet*

4. 36% (45%) är oroliga för att utsättas för brott vid Haninge entré*

5. 28% (42%) upplever att folk betar sig respektlöst/störande vid Haninge entré*

6. 33% (59%) upplever att det förekommer skadegörelse eller klotter vid Haninge entré*

Svaren från 2022 visas inom parentes.

*Innefattar data i stor eller ganska stor utsträckning

Upplevelseenkät

Haninge entré

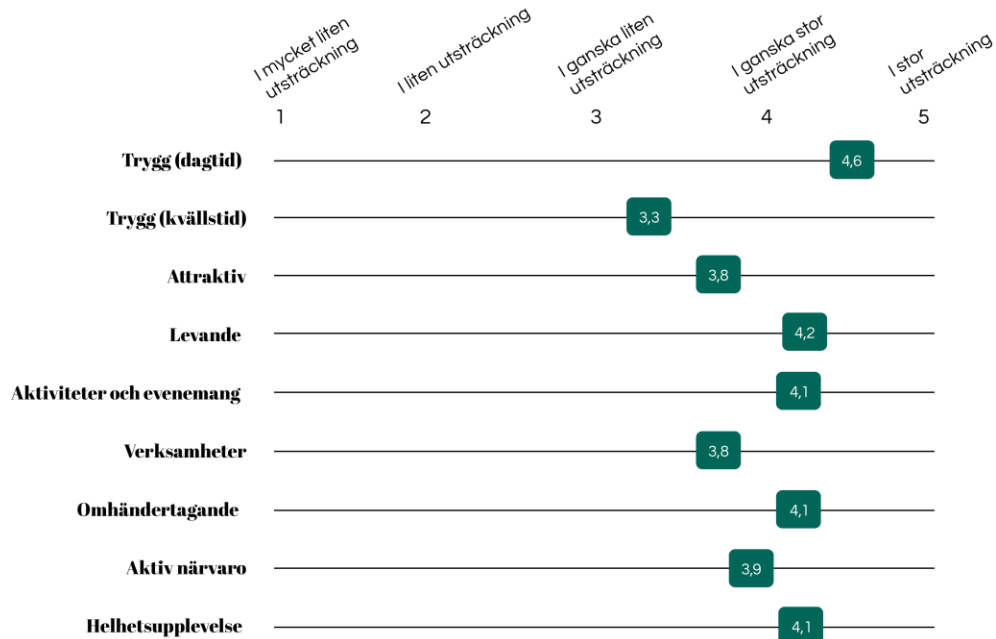
Upplevelsesenkäten gjordes i maj 2023. Med slumpvis urval intervjuades 100 besökare på platsen. 51 procent var kvinnor och 49 procent var män.

Till skillnad från trygghetsenkäten, där vi inte vet om de svarande varit vid Haninge entré, har de svarande i den här enkäten intervjuats på plats och har därför en direkt relation till platsen och verksamheten.

Majoriteten av de intervjuade känner sig trygga dagtid och de bedömer att platsen är levande, omhändertagen och erbjuder en trevlig helhetsupplevelse. Att det finns aktiviteter och evenemang på platsen har noterats. Att platsen upplevs som levande och att det finns aktiviteter är frågor som direkt kan kopplas till Haninge entrés verksamhet. Detta i sin tur påvisar att det vi gjort har en direkt påverkan på människors uppfattning av platsen.

Andra frågor, så som verksamheter och aktiv närvaro, är mer långsiktiga och pekar mot en framtid där platsen är en levande stadsgata. På kort tid påverkas detta främst av fastighetsägarnas förmåga att hyra ut till attraktiva hyresgäster och den takt kommunens utvecklingen av platsen har. För att Haninge entré skulle kunnat påverka detta mer skulle vi behövt längre tid på platsen.

Sammanställning betygsmedelvärde per funktion

Haninge entré i siffror 2022 & 2023

Som det beskrevs ovan innebär AMP-modellen att arbeta med fyra olika verktyg; gestaltningar, aktiveringar, aktiviteter och evenemang. Eftersom Haninge entré vid starten hade stora flöden, men få som stannade, har utmaningen varit att hitta verktyg som får människor att vilja stanna och vistas på platsen. Det är alltså många mindre interventioner som tillsammans förväntas ändra människors beteende.

Under piloten har vi utvecklat metoder för att mäta verksamheten. Därför finns det inte jämförelsesiffror på etableringar, gestaltningar och aktiveringar. Första året särskilde vi inte heller mellan aktiviteter och evenemang, så jämförelsesiffran från 2022 är summan av det årets aktiviteter och evenemang.

I tabellerna redogörs vad vi har gjort under 2023, samt jämförande siffror med 2022 för evenemang och aktiviteter.

Gestaltning		Aktivering		Aktiviteter		2023	2022	Evenemang		2023	2022
Totalt antal dagar	365	Totalt antal dagar	274	Antal aktiviteter		124	67	Antal evenemang		25	67
Antal dagar i veckan	7	Antal dagar i veckan	5,5	Totalt antal deltagare		4638		Totalt antal besökare		1077	
Gestaltningar Utställningar Passagen: - Giving wall - Pendlarpoesi - Brodera ut texten - Barnens sagor - HTK foto - Wisti Installationer Torget: - Haninge soundtrack - Påskdekoration - Glad sommar dekoration - Odjuret i Handen - Halloween dekoration - Juldekoration - Vinterpaviljong		Aktiveringar		Snitt per aktivitet		37	25	Snitt per evenemang		44	25
		• Piano		0-4 år		7%		0-4 år		5,5%	
		• Kinestesia		5-14 år		34,5%		5-14 år		18%	
		• Fotbollsspel		15-24 år		17,5%		15-24 år		14,5%	
		• Hockeyspel		25-39 år		20%		25-39 år		23%	
		• möblering torg & passage		40-64 år		13,5%		40-64 år		23,5%	
		• Food trucks		65+ år		7,5%		65+ år		15,5%	
		• Pingisbord		Kvinnor		48%		Kvinnor		52%	
				Män		52%		Män		48%	
				Aktiviteter	antal	deltagar-snitt		Evenemang	antal	deltagar-snitt	
				Sommartorg	23	71		Fredagshappenings	17	17	
				Pysselorg	10	55		Riksbyggen säljevent	2	2	
				Speltorg	20	46		Fotbolls VM	2	2	
				Snickarworkshop monstret	3	43		Vernissage	2	2	
				Weaving for squares	4	35		Alla hjärtans dag	1	1	
				Stadsbyggnadsutställning	16	21		Ljusmanifestation	1	1	
				Målarworkshop påskägg	5	19		Loppisar & marknader			
				Språkcafé	6	12		Antal evenemang			7
				Ansiktsmålning	6	13		Totalt antal besökare			16745
				Cykelmek	14	10		Snitt per evenemang			2392
				Virkcafé	6	4		Evenemang			
				Teknikhjälp	8	3		Loppisar			5
				Övrigt	3	69		UF-marknader			2

Sammanfattning mätningar och enkäter

Under 2023 hade vi olika gestaltningar och etableringar i form av konstupställningar och andra installationer på platsen 365 dagar. Platsen var aktiverad i 274 dagar. Det betyder att vi öppnat och stängt platsen genom att ställa ut möbler, spel och filtar. Sammanlagt arrangerade vi 149 aktiviteter och evenemang under året. Antal besökare i snitt per tillfälle har ökat med 48 procent på aktiviteterna och 78 procent på evenemangen från 2022 till 2023. Deltagare vid aktiviteterna har räknats av våra värddar och de har också uppskattat åldern på deltagarna. Åskådare vid evenemang har räknats vid ett tillfälle per framträdande. Det betyder att människor som stannat till vid ett tillfälle då vi inte räknat, inte finns med i statistiken. Även åskådarnas ålder har uppskattats.

Effekten av gestaltningar, installationer och aktiveringar har vi mätt genom enkäterna som nämns ovan. Här redovisas vilka insatser vi gjort och antal dagar de olika gestaltningarna varit på plats. Som vi skrivit tidigare har gestaltningar och installationer varit viktiga för att öka trivselen på platsen och för att i huvud taget kunna presentera aktiviteter och evenemang i en acceptabel miljö. De installationer som har innehållit belysning har även bidragit till tryggheten vintertid.

Aktiveringar ser vi ökar vistelsetiden på platsen. I RISE rapporten ökade vistelsetiden med 17 procent i den del som kallas passagen. I passagen har vi haft ett hockeyspel och ett piano som definitivt är faktorerna som gör att människor stannat där. Det finns alltså anledning att tro att fotbollsspelet och pingisbordet som ställdes ut på torget, efter RISE mätning, har haft motsvarande effekt.

Flöden 2023

Totalt under året 1 856 560

Snitt i veckan 35 703

Snitt per dag 5 100

Från 2022-2023:

48%

fler besökare per aktivitet

78%

fler besökare per
evenemang

**Så tyckte finansiärerna,
näringsidkarna och
allmänheten**

Kommunens utvärdering

Våren 2023 gjorde kommunen en intern utvärdering av Haninge entrés verksamhet. Medverkande i utvärdering var en näringslivsutvecklare, samordnaren för trygghet och säkerhet, och en kommunikationsutvecklare från Kommunstyrelseförvaltningen, Stadsarkitekten, stadsträdgårdsmästare, och driftsansvarig på Park och teknik från Samhällsbyggnadsförvaltningen, samt en kultursamordnare från Kultur och fritidsförvaltningen.

Sammanfattningsvis upplevde kommunen att den ökade närvaron vid platsen har varit positiv, men att den mätbara effekten har varit för liten i förhållande till kostnaderna för verksamheten.

Närvaro är en del av Centrum för AMPs kärnverksamhet, vilket är en stor del av kostnaden för en AMP. Vilka ekonomiska resurser en kommun vill lägga på platsutveckling varierar. Det vi kan konstatera är att genom AMP-modellen så fördubblas varje skattekrona tack vare att fastighetsägarna matchar kommunens finansiering.

Att aktiviteter kan leda till otrygghet är något som motsägs i den forskning som AMP-modellen utgår ifrån. Med den logiken skulle målet vara att ingen vistas i det offentliga rummet. En vision som, så vitt vi vet, inte drivs av någon offentlig intuition i Sverige.

Utvärderingen låg till grund för kommunens beslut att inte förlänga pilotprojektet. Beslutet motiverar kommunen så här i ett mail den 7 februari 2024 från näringslivschef Anders Wink:

"Samarbetet inleddes som ett pilotprojekt där kommunen tillsammans med fastighetsägarna ville testa att ta in en tredje part som skulle ansvara för platsutvecklingen. I och med att piloten avslutades har kommunen kommit fram till att man vill prova andra sätt att samverka med intressenterna runt platsen. I skrivande stund har fastighetsägarna bildat en fastighetsägarförening, där kommunen kommer att medverka."

Haninge
kommun

Fördelar

- Ökad närvaro på platsen
- Förbättrad möjlighet till dialog med personer som rör sig på platsen
- Ökad aktivering, minskar känslan av övergivenhet
- För ihop organisationer, föreningar och företag verksamma på platsen och skapar en plattform att samverka inom
- Bidrar till att samla och prioritera insatser inom området
- Blir ett språkrör för platsen

Utmaningar

- Få en röd tråd genom gestaltning och kommunikation på platsen
- Kommunen lämnad ifrån sig mandat
- Upplevd hög kostnad i förhållande till mätbar effekt
- Olika uppfattning om hur platsen ska aktiveras/användas
- Aktiviteter kan bidra till motsatt effekt (otrygghet)
- Gestaltning håller den höjd som önskas i offentlig miljö.

Fastighetsägarna

Innan sommaren 2023 hade Centrum för AMP individuella utvärderingsmöten med representanter från samtliga fyra fastighetsägare som finansierade verksamheten. Samtliga ville att verksamheten skulle fortsätta. SBB uppskattade Centrum för AMPs närvaro och poängterade vikten av långsiktighet med den här typen av verksamhet.

Cavendo, som är förvaltare av Niams centrumfastighet i Haninge sa att de såg Haninge entré som ett skyltfönster för de som kommer till Haninge Centrum. För dem har det inte varit svårt att motivera deras finansiering av Haninge entré och vid mötet uttryckte de en oro för vilka effekter en avveckling skulle innebära.

Revelop har sett hur Centrum för AMP bidragit med mer genomförandekraft och menar att det skulle bli ett tomrum om AMP lämnar. De önskar att Haninge entré hade haft en ännu större budget för att kunna göra ännu mer.

Riksbyggen uttryckte också oro för vad som kommer hända framöver. De tycker att verksamheten varit väldigt bra. Det menar också att det är svårt att få ihop alla byggherrar på det här sättet och att Haninge entré verkligen gjort väldigt mycket på kort tid.

Intervjuer med näringsidkare i området

I början av 2024 gjordes intervjuer med tre näringsidkare från området. Syftet med intervjuerna var att se om, och i så fall hur, Haninge entré påverkat näringsidkarna kring platsen. De som intervjuades var Juha Kevin, centrumchef för Haninge Centrum. Haninge Centrum ligger ca 150 meter från Haninge entrés område. Linda Borg, franchisetagare på Pressbyrån beläget vid torget, Haninge entrés geografiska mittpunkt, samt Christopher Pearson, verksamhetschef på Stadsmissionen, som ligger ca 20 meter från torget.

Samtliga intervjupersoner beskrev platsen innan Haninge entré som en förfallen och otrygg plats som attraherade "stökiga typer" som Christopher på Stadsmissionen uttrycker det. Samtidigt är platsen både strategiskt och centralt belägen med stora flöden och den ligger i skärningspunkten mellan pendel, busstation, Haninge Centrum och Kommunhuset.

"Det är ju en passage vilket är avgörande för oss, det är här vi ska finnas och synas" säger Linda från Pressbyrån.

Precis innan Haninge entrés tillträde hade en busstation färdigställts på ena sidan av torget. Arbetet med markanläggning, plantering av träd och installationer av belysning på torgytan framför busstationen färdigställdes i september 2022. Ungefär samtidigt fick Handenterranen, som är själva fonden för Haninge entré, ny och ljussatt fasad.

"Tryggheten går inte att snacka om har blivit mycket bättre. Det är öppnare landskap och sen är det ofta det händer saker på torget, aktiviteter. För mig personligen har det skapat en trygghet", säger Christopher.

"Vi är beroende av att den platsen upplevs som något positivt, som något inbjudande, som en gateway till centrum" menar Juha, centrumchef för Haninge centrum.

Eftersom platsen har utvecklats av både kommunen och fastighetsägarna i området kan det vara svårt att särskilja dessa insatser från Haninge entrés arbete med gestaltning och etablering. Men det som tydligt lyfts från näringsidkarna är de sociala aspekterna.

"Jag tycker alltid att det känns kul att gå utanför för man vet att det händer något. Det är ju som en stor öppen mötesplats. Jag tycker att det har bidragit till en sammanhållning mellan folk i närområdet, särskilt vi som driver verksamheter här, men också de som bor här och de som besöker området. Det känns som att vi har vuxit ihop i takt med att utvecklingen har skett. Det som ni har bidragit med är ju avgörande i det. Food trucks, cykel, barnaktiviteter, lekar. Alla de här sakerna som gör att det känns som att alla som rör sig här är välkomna, man känner sig trygg. Det finns alltid trevligt bemötande, vart man än vänder. Så ja, jag tycker skillnaden är enormt stor" säger Christopher. Något som Linda på Pressbyrån håller med om *"Folk har sökt upp platsen på ett annat sätt för att det finns någonting att titta på eller någonting att göra. Det gör också att det blir en mycket mer, vad ska man säga, familjär umgämesplats. Det har varit jättestpositivt."*

Tryggheten är också något som kommit upp under intervjuerna. Något som flera av de intervjuade nämner i samband med att de uttrycker en oro för vad som ska hända med platsen när Haninge entré avslutar sin pilot.

"Finns det mycket människor på en plats, så blir det någonting som kallas en informell kontroll. Informell kontroll är större i ett samhällsperspektiv för att det finns ju fler människor i ett samhälle än vad det finns poliser. Och upplevs en plats som levande, med den här naturliga informella kontrollen, så upplevs det som tryggt. Är det i just, är det människor, där det sker en aktivitet, ja men då drar man inte åt sig väskan när man går förbi." menar Juha på Haninge centrum.

"Vintertiden så har Haninge entré varit en fördel för att det har funnits någonting här, som har gjort att vi som jobbar också känner oss lite trygga med att det faktiskt är folk i anslutning till oss. Jag hoppas verkligen att de fortsätter att bibehålla någon form av aktivitet så som ni har gjort. Det har varit tryggt." säger Linda på Pressbyrån.

"Min oro är att det kommer att bli attraktiv igen för typer som skapar en otrygg miljö precis utanför här. Om inte det finns någonting som binder ihop området eller som gör att folket känner sig trygga så växer det ju fram såna här element som skapar en otrygghet. Det är min största oro" avslutar Christopher på Stadsmissionen

Jag tycker att det har bidragit till en sammanhållning mellan folk i närområdet, särskilt vi som driver verksamheter här, men också de som bor här och de som besöker området.
Christopher Pearson, Stadsmissionen

"Vintertiden så har Haninge entré varit en fördel för att det har funnits någonting här, som har gjort att vi som jobbar också känner oss lite trygga med att det faktiskt är folk i anslutning till oss. Jag hoppas verkligen att de fortsätter att bibehålla någon form av aktivitet så som ni har gjort. Det har varit tryggt."
Linda Borg, Pressbyrån

Reaktioner från allmänheten

Som konstaterades i avsnittet om invånarpanelen så har Haninge entré fått mycket feedback genom spontana möten på torget och i sociala media. När beslutet om att inte förlänga verksamheten efter pilotperioden tagits av kommunen, skrev Mitt i Haninge en artikel som vi delade i sociala medier. Det inlägget fick ett exceptionellt gensvar och genererade ett 40-tal kommentarer. Samtliga kommentarer var negativa till kommunens beslut. Även kommunen fick in synpunkter.

Nedan följer några exempel på feedback, samt en text som en av våra besökare skrev till oss:

"Detta måste få fortsätta och skulle behövas på många liknande platser. Fantastisk glädjespridare som måste göra enorm nytta! Så imponerad!" DM till Haninge entrés Instagram 1/9 2023

Pia Järvell

Nej vad tråkigt att ni inte ska vara kvar 🙄. Flyttade hit till Haninge i somras o tyckte det var så mysigt med dessa aktiviteter. Hoppas att det blir fortsatt aktivitet där framöver

Asa Maria Levin

Så tråkigt att höra att projektet inte förlängs!

Min upplevelse är att ni verkligen skapat ett rum för alla, och gjort platsen både trivsam och tryggare. Jag hör någon spela på pianot nästan varje dag, och blir glad av konsten, och allt liv och rörelse. Tänk också alla goda möten ni möjliggjort, och all kultur som fått ta plats hos er.

Otroligt underligt beslut av vår kommunledning, som lovordar trygghet och att det offentliga rummet ska "tas tillbaka", och i samma andetag avslutar projekt som just möjliggör detta.

Tack för att ni visat hur det offentliga rummet blir en trivsam plats för alla!

annaluf Franz Så fruktansvärd sorligt!! Ni har varit guld & kommer saknas, det har varit ett sånt otroligt lyft. TACK för allt 🙌 🥰 !!!!

chamylemba Så himla tråkigt, det har varit FANTASTISKT att varje dag gå förbi entrén och se alla olika aktiviteter för barn o vuxna. Riktigt dåligt beslut, vår entré har verkligen blomstrat tack vare er!

Kommunen fick in tre anonyma synpunkter via deras kontakformular "Synpunkter och förslag" på ämnet:

"Fick höra att ni kommer avsluta projektet med bla piano vid uppgången vid Handens pendeltåg. Mycket tråkigt! Det pianot med alla som spontant spelar tillför så mycket!"

"Fantastisk upplevelse att gå av pendeltåget i Handen med barmen, och finna ett piano där! Barnens intresse för att själva plinka på tangenterna väcktes, och vi hade dessutom tur att höra en kvinna kländerfritt spela ett stycke ur storfilmen "The Piano". Magiskt!!"

"Snälla låt Haninge entre' få fortsätta med det dom har påbörjat. Det är så otroligt trevligt att passera där med musik, barn och allt annat dom har bjudit på. Plötsligt blev den platsen mysig, trygg och man blev glad varje gång man gick förbi. Det bästa som kunde ha hänt på en annars väldigt tråkig plats."

Claes Britton, författare och sommarboende i Haninges skärgård, är en av de personer som vi spontant träffat på, på torget. Han har varit en av många som engagerat sig i vår verksamhet, så vid bad honom skriva ner några reflektioner om sin upplevelse av Haninge entré.

Requiem för Haninge entré

I hela mitt 61-åriga liv har jag rest kommunalt med omstigning på Handenterminalen. Fram till nyligen har terminalen varit en djupt deprimerande och inhuman, kvälls- och nattetid skrämmande miljö — ett nödvändigt ont att passera.

Därför har det varit fantastiskt att få uppleva den förbättring och ökade bekvämlighet som den nya bussterminalen och andra förnyelsearbeten har medfört.

Omstigningen i Handen har blivit en betydligt mer positiv upplevelse. Hela Haninge centrum har fått ett påtagligt lyft.

Den mest fantastiska manifestationen av denna positiva metamorfos har varit den kulturscen som gått under namnet Haninge entré. Plötsligt bjöds vi resenärer på underbara kulturupplevelser där vi kom skyndande på väg mellan pendeltåg och buss.

Gången från pendeltåget fylldes av ljuva toner från olika virtuosa pianister. På piazan mellan rulltrapporna och bussterminalen möttes vi av de mest överraskande uppträdande med musik- och teaterstycken, clownar på styltor som blåste såpbubblor, dinosaurier och fantasidjur, folkliv med medmänniskor som spelade spel, drack kaffe, umgicks och njöt av solen, såg och sågs. Aldrig visste man vad som väntade just den här eftermiddagen! Jag vet att jag delade denna härliga känsla med väldigt många medmänniskor, Haningebor och förbipasserande resenärer som jag själv.

Själv blev jag alltid på gott humör av dessa helt kostnadsfria upplevelser som förgyllde mina resor — en känsla som höll i sig i timmar och dagar efteråt och som lämnade ett välgörande permanent avtryck. Att får njuta av så glädjefulla, inspirerande intryck på en förr så nedslående plats var för mig ett mirakel. Det var med sorg jag i höstas fick veta att Haninge entré inte fick sitt kontrakt förnyat. Jag är övertygad om att Haninge kommun härmed begår ett allvarligt misstag. Med Haninge entré hade kommunen ett fantastiskt redskap genom vilket man med små resurser kunde åstadkomma sensationella resultat — för kommun-invånarnas och andras välmående och inspiration och för kommunens image.

Från pendeltågets entré bildades en naturlig scen som ledde ändå fram till Haninges storartade Kulturhus i fonden. Här fanns alla möjligheter att profilera Haninge och göra kommunen riksänd genom en ytterst kostnadseffektiv satsning på kultur. Detta kan jag bedöma efter 35 års professionell erfarenhet av marknadsföring och branding inom kultur, mode, design och "livsstil".

Haninge entré gjorde mer än någonsin några vakter eller övervakningskameror för att motverka negativa yttringar som kriminalitet, våld och vandalism, ersatte dessa med glädje, kreativitet och gemenskap.

Jag måste kalla det för en kulturskandal att släppa detta som så vackert har byggts upp med Haninge entré. Jag hoppas att Haninge kommun skall ompröva sitt negativa beslut.

Claes Britton

Författare och creative director

Kontakt

Helena Olsson

VD, Centrum för AMP
helena.olsson@centrumforamp.se
T: 070 520 81 10

Philippa Staffas

Verksamhetsledare, Hanninge entré
philippa.staffas@centrumforamp.se
T: 073 085 09 88